

DOCUMENT DE SÍNTESI

Presentació del Congrés

Inaugura la Jornada Josep Vilajoana, president de la Fundació Congrés Català de Salut Mental (FCCSM). Per abordar les problemàtiques dels nens i adolescents, introdueix la necessitat de procurar una visió multidisciplinària que operi 'en' la comunitat, tot reconeixent l'esforç diari dels professionals. Cita a Daniel Cruz, en l'homenatge a Luis Feduchi: "la llibertat de dubtar reivindica el respecte a la complexitat lluny de certes dogmàtiques i excloents... i és indispensable quan volem ajudar als adolescents".

Magda Casamitjana, directora del Pacte Nacional per la Salut Mental, planteja que és imprescindible atendre la infància i l'adolescència de manera coordinada, en xarxa, i des de la comunitat, que es construeix entre tots. Coneixent bé què fan tots els agents implicats, no només els de salut. Conclou que s'està treballant en un pla de detecció perinatal dels problemes del desenvolupament.

Joan Vegué, fins ara director del Pla Director de Salut Mental i Addiccions, menciona els nous programes que s'han posat en marxa en els darrers anys (equips de crisi dels CSMIJs, millora atenció TCA, conducta suïcida, Equips Guia, ampliació de places d'Acompanya'm). Creu que cal seguir reforçant la Salut Mental Comunitària (SMC) amb la participació activa d'infants i joves, tenint en compte la vulnerabilitat i els condicionants socials.

Josep Moya, com a president del Comitè Organitzador del VIII CCSMIA, introdueix el congrés vertebrat sobre la polisèmia del concepte SMC. Presenta les taules i la conferenciant de la conferència inaugural, i agraeix la seva assistència.

Conferència inaugural: “Comunidad, apoyo social y mentes jóvenes saludables”.

Maribel Hombrados, catedràtica de Psicologia Social de la Universitat de Màlaga, centra l'atenció en la SMC, en els equips d'intervenció -interdisciplinaris i coordinats amb la resta de la comunitat-, que poden desenvolupar programes que van des de la prevenció, al tractament i la rehabilitació, sempre tenint en compte el context. Respecte als factors protectors per la salut mental, profunditza en el suport social, i el sentit de comunitat, posant exemples concrets (programes avis-nets, animals de companyia). Creu que cal millorar encara: la coordinació amb primària, la formació en escoles/IES, i el treball en equips interdisciplinaris.

En el debat, es parla de la cerca del suport dels joves en xarxes/món digital. Del desconeixement dels joves en relació altres formes d'oci més saludable. De les dificultats pròpies de les experiències de migració. De la importància d'analitzar les necessitats de les poblacions, i procurar la seva participació. De la figura del pare i de la perspectiva de gènere. De no solament tenir en compte l'individu en el grup sinó el grup en l'individu.

Taula 1: “Com entenem la Salut Mental Comunitària?”

Francesc Vilà, psicòleg i psicoanalista, modera la conversa entre els tres ponents de la taula, a més de Maribel Hombrados. Recupera l'informe de Martine Aubry, on queda clar que els joves d'avui dia no confien en les institucions clàssiques. Són joves que pateixen i alhora tenen les vides 'suspeses', i planteja com procurar que aquests passin a ser protagonistes.

Conversen: Roger Ballejà, coordinador de l'Àrea de Salut Mental Infantil i Juvenil de l'HSC Martorell, Susana Brignoni, directora de la Fundació Nou Barris, i Josep Moya, de l'equip CPAIS, amb Maribel Hombrados.

Tothom té clar que fer atenció comunitària és quelcom més que fer atenció individual en la comunitat. Es parla de repensar la SMC, de poder compartir quins elements tenim per repensar-nos, considerant els recursos possibilistes, en especial el temps. Es fa la pregunta de si es pot dissociar el malestar del context i dels protagonistes. I d'on està el 'diagnòstic' comunitari davant el sobrediagnòstic individual. S'exposa que quan la resposta de la institució és un diagnòstic, estem fallant a l'escolta, tot i que de vegades la població vol aquest “etiquetatge” per procurar-se una identitat. De com convé comprendre allò que no funciona per poder modificar-ho. De la professionalització de les cures, i les absències de figures familiars que deleguen atenció en altres figures o institucions.

En el torn de paraules es parla de treballar 'transcàtedra', aprofitant el saber de l'altre que ens traspassa, 'desverticalitzant' l'atenció, acompanyant. De la necessitat de canvi i acció comunitària, d'una clínica participada, de sortir del paradigma 'medicalitzador'. De crear espais de confiança i vincles segurs, procurant que la salut mental s'avalui des dels resultats comunitaris, i no només des dels indicadors de l'administració (CatSalut o altres). De mirar què podem fer els adults.

Taula 2: “Projectes globals amb visió comunitària”

Josep Moya presenta l'objectiu general del projecte del Vendrell per encàrrec del seu Ajuntament: la creació d'una Taula de Salut Mental al municipi com un espai de trobada dels diferents agents, amb l'objectiu de fer seguiment, avaluació i propostes de salut mental. Com a recomanacions del projecte planteja la necessitat de que es pugui garantir la implementació de programes de formació continuada adreçats als professionals de la salut, serveis socials, i altres col·lectius (teixit associatiu), i potenciar la prescripció social.

Anna Butjosa, gerent científica del projecte RESCCUE (CSMIJ Cornellà), parla de la recuperació d'espais comunitaris per abordar la salut mental amb la participació dels seus protagonistes. L'objectiu del projecte és recuperar espais segurs per donar suport detectar i prevenir problemes en l'adolescència. Planteja la cocreació com un procés col·laboratiu, empàtic i creatiu per tal de potenciar el sentit d'agència dels joves. Presenta els espais segurs per a prevenir la violència i els tallers que van preparar per adolescents.

Itziar González, arquitecta experta en arquitectura social, planteja que les ciutats són estructures cooperatives, que procuren unes millors condicions de vida. Però les persones creuen que no tenen dret a co-crear les ciutats. És necessari recuperar el carrer, que ens ha estat “robat”, com espai a què tenim dret com a cooperadors. Hem d'aconseguir que la ciutadania torni a mirar què passa (posar presència, posar el cos).

A continuació va tenir lloc l'actuació de dansa “Ballem la vida”, a càrrec de l'Escola de dansa Assumpta Trens.

Taula 3. “Experiències comunitàries i reptes sobre el malestar”

Alejandro Velázquez, psicòleg de la UME Institució Balmes, presenta la taula i emmarca les presentacions i els ponents.

Eduard Díaz, psicòleg i psicomotricista del CDIAP Baulacreix ens presenta el recurs del CDIAP i el projecte comunitari que emprenen. Per ell, és bàsic fer èmfasi en la perinatalitat i en la criança per acompanyar nens i famílies. Família, vincle i comunitat són els eixos cabdals en el treball en la 1a infància.

Sílvia Claret, directora de l'Escola Estímia, ens presenta l'AIS de primària, recurs per a nens que tenen dificultats de regulació conductiva i d'acceptació de límits. Posant el focus en la detecció primerenca i l'atenció a dificultats. Exposa que cal generar noves converses, i que “és temps de responsabilitats compartides”. Estefania Montiel, terapeuta ocupacional, que parla de la pràctica diària de l'AIS. Activitat i vincle. Que l'infant pugui sentir-se sostingut i contingut per un adult, la importància del vincle. Amb la família com eix central en el tractament, tant com el compromís i l'estabilitat dels equips i les institucions.

Joana Forcada, psiquiatre de la Fundació Nou Barris, ens presenta com crear espais fora del CSMIJ on acollir el malestar dels adolescents: programa adolescències en risc. Es basen en el

vincl i en la relació que tenen els adolescents amb els altres del món. Participen en diversos centres tant amb els joves, com amb el professorat/equip educatiu. Amb l'enfocament de reivindicar la conversa, jugar per poder transitar els malestars sense haver-los de patologitzar, reflexionar i pensar conjuntament.

En el torn obert de paraules es comenta com el treball des de la singularitat està implicat en el fet comunitari, com l'adult es regula per ajudar a regular a l'infant. En escoles i IES, hi ha mestres molt preocupades per haver de diagnosticar la clínica, i això impedeix el treball educatiu: una identitat des de la clínica i el diagnòstic no pot ser l'eix vertebrador de l'acompanyament. Es parla d'inclusiva i de com de vegades acaba expulsant aquells nanos que no pot sostenir.

Pòsters: lliurament de premis i presentacions dels pòsters premiats

Empar Murgui, valora i agraeix la participació en la presentació de pòsters i presenta els guanyadors d'aquesta 8a edició:

1r Premi: Cerca d'ajuda per la Salut Mental i Benestar Emocional en l'alumnat de secundària de Barcelona, a càrrec de Eulàlia Hernández i Rocío Casañas.

2n Premi: Anàlisi del pla d'actuació comunitària a HDTEA Terrassa, a càrrec de Jennifer Gil i Fàtima Castillo.

3r Premi: Construïm jugant, a càrrec de Ainoa Mateu i Rut Villaescusa de SPC Grup.

Conferència de clausura

Montserrat Puig, psiquiatre i psicoanalista, reflexiona al costat de Francesc Vilà (moderador), sobre que la necessitat de tenir en compte l'entorn del nen i l'adolescent, que rep les conseqüències i alhora està implicat, en el seu malestar, i ha de ser considerat en els seus tractaments. El paper del cos, s'ha convertit en un espai on es busquen les certeses que els infants no troben en els discursos que els envolten. Desenvolupa la relació íntima que hi ha entre el símptoma, les diferents formes de patiment psíquic i els vincles socials. Finalitza reflexionant que l'hiperdiagnòstic i la medicalització de la infància, són preocupants, i que cal tornar a instaurar llocs de conversa que incorporin les peculiaritats de l'altre.

En el torn obert de paraules una idea principal: com mantenir la comunitat tot sostenint la individualitat/singularitat, ja que res nou pot aparèixer, com a societat, si no donem cabuda a la diferència.

Cloenda

En Josep Moya i Anna Robert, psicòloga clínica UCA/USA Benito Menni, clausuren el Congrés.

Com a **conclusions**:

- Escoltar i atendre la incertesa, la diversitat, tot conversant, d'anar més enllà del diagnòstic per no desvirtuar el patiment.
- Fer xarxa interdisciplinària entre professionals de diferents recursos i institucions. Tot incorporant a la família, l'escola (i resta de la comunitat) en la funció educativa i en els tractaments, co-creant espais i realitats que permetin la cabuda de totes i tots.
- Comptar amb polítiques que facilitin poder atendre en condicions, fent xarxa, i de forma longitudinal, les problemàtiques de la infància i l'adolescència.
- Reflexionar conjuntament, tenint en compte el cientisme existent, què necessiten els nens, les nenes i joves per poder transitar amb benestar cap a la vida adulta, procurant-los acompanyament i suport.
- Recuperar la frase de Daniel Cruz en l'homenatge a Luís Feduchi: "la llibertat de dubtar reivindica el respecte a la complexitat lluny de certes dogmàtiques i excloents". I una tasca, continuar construint conjuntament.

Finalment, puja a l'escenari Ester Fornells, que s'acomiada per motius de salut de la seva tasca en l'Organització del Congrés amb un emotiu comiat.

Paraules claus del congrés: Cocreació, vincle, família, escola i comunitat, interdisciplinarietat, xarxa, longitudinalitat, acompanyament, suport i prevenció, escolta, conversa, identitats.